

Cytowanie

CHICAGO: A. Piskorz-Ryń, M. Sakowska-Baryła, *Ustawa o Państwowej Komisji ds. badania wpływów rosyjskich a ochrona danych osobowych*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2023, nr 6, s. 201–212, <https://doi.org/10.15804/ppk.2023.06.15>

APA: Piskorz-Ryń, A., Sakowska-Baryła, M. (2023), *Ustawa o Państwowej Komisji ds. badania wpływów rosyjskich a ochrona danych osobowych*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” nr 6, s. 201–212, <https://doi.org/10.15804/ppk.2023.06.15>

Agnieszka Piskorz-Ryń

ORCID ID: 0000-0001-9788-0988

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego

E-mail: a.piskorz.ryn@uksw.edu.pl

Marlena Sakowska-Baryła

ORCID ID: 0000-0002-3982-976X

Uniwersytet Łódzki

E-mail: m.sakowskabaryla@kancelariasbc.pl

**Ustawa o Państwowej Komisji ds. badania wpływów
rosyjskich a ochrona danych osobowych**

Słowa kluczowe: ochrona danych osobowych, państwowa komisja, wpływy rosyjskie, autonomia informacyjna, prywatność, RODO

Keywords: data protection, state commission, Russian influence, information autonomy, privacy, GDPR

Abstrakt

Celem artykułu jest analiza przepisów ustawy o Państwowej Komisji do spraw badania wpływów rosyjskich na bezpieczeństwo wewnętrzne Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2007–2022 i jej wpływu na stosowanie przepisów kształtujących system ochrony danych osobowych. W tekście wskazano na liczne mankamenty przepisów tej ustawy, jej niezgodność z przepisa-

mi Konstytucji oraz niespójność z przepisami RODO – ogólnego rozporządzenia o ochronie danych osobowych, przepisami ustawy o ochronie danych osobowych oraz ustawy o ochronie danych osobowych przetwarzanych w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości. Dokonana analiza pokazuje, że podjęcie działań przez Komisję może istotnie godzić w wolności i prawa człowieka, w tym w prywatność i prawo do ochrony danych osobowych, a sposób jej działania jest sprzeczny z zasadami demokratycznego państwa prawnego.

Abstract

The Act on the State Commission for Investigation of Russian Influences vs. Personal Data Protection

The purpose of the article is to analyze the provisions of the Law on the State Commission for Investigating Russian Influences on the Internal Security of the Republic of Poland for 2007–2022 and its impact on the application of the provisions shaping the system of personal data protection. The text points out the numerous shortcomings of the provisions of this law, its inconsistency with the provisions of the Constitution and its inconsistency with the provisions of RODO – the General Data Protection Regulation, the provisions of the Law on Personal Data Protection and the Law on the Protection of Personal Data Processed in Connection with Preventing and Combating Crime. The analysis shows that the Commission's action may significantly harm human freedoms and rights, including privacy and the right to the protection of personal data, and the manner of its action is contrary to the principles of a democratic state of law.

★

I. Wprowadzenie

Przepisy ustawy z 14 kwietnia 2023 r. o Państwowej Komisji do spraw badania wpływów rosyjskich na bezpieczeństwo wewnętrzne Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2007–2022¹ są oceniane krytycznie z wielu powodów². Nie po-

¹ Dz.U. poz. 1030 ze zm., dalej: ustawa.

² Zob. m.in. Opinie Komisji Weneckiej w tej sprawie. CDL-PI (2023) 021-ePoland – Urgent Opinion on the Law on the State Commission to Investigate Russian Influence on Internal Security in the Republic of Poland between 2007 and 2022 and on the Draft Law amending that Law, [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-PI\(2023\)021-e\(5.09.2023\)](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-PI(2023)021-e(5.09.2023)); Nowelizacja ustawy o komisji ds. badania wpływów Rosji nie gwarantuje pełnej

dejmowane do tej pory w dyskursie naukowym są kwestie wpływu tego aktu prawnego na system ochrony danych osobowych³. Z tego względu celem artykułu jest weryfikacja tezy o braku zgodności ww. ustawy z postanowieniami Konstytucją RP⁴, w tym zakresie w jakim odnosi się ona do ochrony danych osobowych oraz z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE⁵. Ustawa – wbrew konstytucyjnym zasadom demokratycznego państwa prawnego oraz poszanowania godności ludzkiej – zakłada możliwość dostępu Komisji i żądania każdej informacji od otwartego podmiotowo katalogu podmiotów. Ta szeroka ingerencja w sferę informacyjną nie jest powiązana z jakimikolwiek ograniczeniami jej członków co do redystrybucji uzyskiwanych informacji, co może powodować właściwie dowolne ich ujawnianie i wykorzystywanie⁶. Tekst ma na celu analizę przepisów ustawy i przedstawienie jej wpływu na stosowanie przepisów kształtujących system ochrony danych osobowych w Polsce.

II. Zawarta w ustawie regulacja ochrony danych osobowych

Do ochrony danych osobowych ustawa odnosi się wprost w 8 ust. 1 i 2, art. 22 ust. 3 oraz art. 40 ust. 3. Zawiera też przepisy, w których brak nawiązania

ochrony praw, <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-komisja-badanie-wplywow-rosji-nowelizacja-ocena-senat> (5.09.2023).

³ Zagadnienia wpływu analizowanej ustawy na inne obszary systemu prawa, w tym zwłaszcza kwestie jej niekonstytucyjności oraz niezgodności z prawem UE podjęte zostały w literaturze w następujących opracowaniach: R. Piotrowski, *Uwagi o niezgodności z Konstytucją RP ustawy o Państwowej Komisji do spraw badania wpływów rosyjskich na bezpieczeństwo wewnętrzne Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2007–2022*, LEX/el. 2023; R. Grzeszczak, *Ocena ustawy z dnia 14 kwietnia 2023 r. w świetle prawa Unii Europejskiej*, LEX/el. 2023; M. Małecki, *Odpowiedzialność członków Państwowej Komisji do spraw badania wpływów rosyjskich za działania niezgodne z prawem*, LEX/el. 2023.

⁴ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78 poz. 483 ze zm.).

⁵ Dz.U.UE.L. 2016 Nr 119, s. 1 ze zm., dalej: RODO.

⁶ A. Piskorz-Ryń, M. Sakowska-Baryła, *Ustawa o Państwowej Komisji ds. badania wpływów rosyjskich w zakresie uprawnień informacyjnych*, Warszawa 2023, LEX/el.

do ochrony danych, ale przewidziane w nich kompetencje Komisji lub powinny działania podmiotów zobowiązanych dotyczą obowiązku przekazywania jej materiałów, które zawierają dane osobowe, a przez to dysponowanie nimi należy postrzegać jako przetwarzanie danych osobowych.

Zgodnie z art. 8 ustawy Komisja przetwarza wszelkie informacje niezbędne do realizacji jej ustawowych zadań, w tym dane osobowe, o których mowa w art. 9 ust. 1 i art. 10 RODO (ust. 1), przy czym w celu realizacji zadań wynikających z ustawy Komisja może przetwarzać dane o osobie uzyskane na podstawie art. 16, art. 18 lub art. 19 bez wiedzy i zgody osoby, której dane dotyczą (ust. 2). Zgodnie z art. 22 ust. 3 Komisja może wyłączyć jawność rozprawy w całości lub w części ze względu na bezpieczeństwo państwa, zagrożenie spokoju, moralności i porządku publicznego, a także jeżeli w toku rozprawy mają być omawiane szczegóły życia rodzinnego lub rozpatrywane informacje stanowiące tajemnicę podlegającą ochronie na podstawie odrębnych przepisów lub informacje stanowiące dane, o których mowa w art. 14 ust. 1 ustawy z 14 grudnia 2018 r. o ochronie danych osobowych przetwarzanych w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości⁷. Ponadto przewiduje ona w art. 40 ust. 3, że do spraw określonych w art. 23 oraz art. 41 ust. 5 nie stosuje się przepisów ustawy z 10 maj 2018 r. o ochronie danych osobowych.

Pośrednio do ochrony danych osobowych odnoszą się – art. 16 przewidujący bardzo szeroki dostęp do wszelkich materiałów, art. 18 uprawniający Komisję do uzyskiwania danych telekomunikacyjnych, pocztowych i internetowych za pośrednictwem Policji, art. 19 dający jej prawo uzyskiwania danych telekomunikacyjnych, pocztowych i internetowych za pośrednictwem Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, art. 22 i art. 36 w związku z art. 40, odsyłający do zastosowania przepisów kpa, art. 41 opisujący przygotowanie i udostępnianie raportu z prac Komisji.

III. Konstytucyjne gwarancje ochrony danych osobowych

Konstytucja RP prawo do ochrony danych osobowych gwarantuje wśród wolności i praw osobistych jako odrębne prawo podmiotowe o zasadniczej treści określonej w art. 51. Przepis ten stanowi m.in., że nikt nie może być obowiązany

⁷ T.j. Dz.U. 2023 poz. 1206, dalej: UDODO.

ny inaczej niż na podstawie ustawy do ujawniania informacji dotyczących jego osoby (ust. 1) i że władze publiczne nie mogą pozyskiwać, gromadzić i udostępniać innych informacji o obywatelach niż niezbędne w demokratycznym państwie prawnym (ust. 2). Wzorzec konstytucyjny odnosi się do wszelkiego rodzaju informacji o jednostce, bez ich różnicowania na „dane prywatne” i „dane publiczne”⁸. Chroni w ten sposób jednostkę przed ingerencją w jej autonomię informacyjną i niekontrolowanym pozyskiwaniem jej danych, bez względu na zastosowane środki⁹. Prawo do ochrony danych osobowych jest powiązane z prawem do prywatności, bywa traktowane jako jego emanacja, która w związku z postępem technicznym wyewoluowała w odrębne prawo podstawowe, zyskując osobne gwarancje prawne¹⁰. Zabezpieczenia dla prywatności zawiera art. 47 Konstytucji. Istotą prawa do ochrony danych osobowych jest określenie procedur postępowania z danymi, które mają być przestrzegane przez podmioty nimi dysponujące i określenie zespołu uprawnień zapewnianych osobie, której dane dotyczą. Prawo to jest podwójnie gwarancyjne przez równoczesne określenie dla podmiotów zobowiązanych, procedur postępowania z danymi oraz praw osób, których dane dotyczą¹¹.

Prawo do ochrony danych osobowych skupione jest wokół informacji dotyczących osoby fizycznej, zapewniając jej prewencyjną ochronę poprzez ustalenie granic i zasad posługiwania się tymi informacjami¹². Gwarancje tego prawa nie pojawiają się więc dopiero wraz z naruszeniem sfery informacyjnej jednostki czy jej dóbr osobistych, ale mają im zapobiegać. Ochroną objęta jest każda informacja osobowa, bez względu na jej treść – i neutralna, i sensytywna¹³. Efekt ochronny osiąga się poprzez postępowanie zgodnie z procedurami ochrony danych osobowych określonych w Konstytucji i innych aktach. Narusza je analizowana ustawa, pozbawiając osoby fizyczne możliwości kon-

⁸ M. Sakowska-Baryła, *Ochrona danych osobowych a dostęp do informacji publicznej i ponowne wykorzystywanie informacji sektora publicznego*, Warszawa 2022, s. 133.

⁹ M. Zubik, J. Podkowik, R. Rybski, *Prywatność. Wolność u progu D-Day*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2018, t. XL, s. 395.

¹⁰ M. Czerniawski, *Ochrona danych osobowych w prawie międzynarodowym* [w:] *Meritum. Ochrona danych osobowych*, red. D. Lubasz, Warszawa 2020, s. 21.

¹¹ M. Sakowska-Baryła, *Ochrona ...*, s. 104.

¹² M. Sakowska-Baryła, *Prawo do ochrony danych osobowych*, Wrocław 2015, s. 23–26.

¹³ B. Fischer, *Prywatność informacyjna w usługach audiowizualnych z perspektywy nowych rozporządzeń unijnych (RODO i EPR)*, „Zeszyty Prasoznawcze” 2017, t. 60, nr 1, s. 161.

troli nad obiegiem informacji o sobie i elementarnej przewidywalności – kto, kiedy, jakie informacje na jej temat uzyska i w jaki sposób nimi zadysponuje.

Przepisy ustawy niweczą założenia ochrony danych osobowych, a określony w niej sposób i zakres działania Komisji nie da się pogodzić z zasadami określonymi w Konstytucji RP oraz RODO. Konstytucja w art. 51 ust. 2 wprowadza zasadę ograniczonego dysponowania danymi osobowymi przez władze publiczne¹⁴. Formułuje zakaz wkraczania w autonomię informacyjną jednostki w zakresie zbędnym z punktu widzenia standardów demokratycznego państwa prawa¹⁵. Ograniczenie wkraczania władz publicznych w autonomię informacyjną obywatela ma charakter podwójnie ograniczający – informacje o obywatelach, mają być „niezbędne” i mają być „niezbędne w demokratycznym państwie prawnym”¹⁶. Nie można uznać, że przetwarzanie o jakim w mowa wprost w art. 8 ust. 1 i 2 ustawy, oraz to, które jest oczywistą konsekwencją zastosowania się do wynikających z art. 16 i 18 obowiązków zapewniania Komisji i jej członkom dostępu do materiałów w dowolnym zakresie, spełnia wymogi określone w art. 51 ust. 2 Konstytucji. Niezbędne w demokratycznym państwie prawnym informacje to te, których posiadanie lub ujawnienie przez organ warunkuje możliwość realizacji jego kompetencji, czyli konieczne dla działania w granicach jego kompetencji. Zważywszy na konstytucyjnoprawną gwarancję dla prywatności, życia osobistego i rodzinnego, nie można uznać, że w demokratycznym państwie prawnym uzasadnione jest zapewnianie dostępu ciału takiemu, jak Komisja, do każdej informacji z każdego postępowania, w tym także rodzinnego, opiekuńczego, rozwodowego, każdej tajemnicy, informacji z działań operacyjnych, danych telekomunikacyjnych, pocztowych i internetowych, bez wprowadzenia jakichkolwiek mechanizmów miarkujących ten dostęp. Konstytucyjny wymóg ogranicza zakres danych i operacji dokonywanych z ich użyciem. Nie można ich gromadzić „na zapas” ani udostępniać w nadmiarze¹⁷. Komisja tymczasem ma mieć do-

¹⁴ E. Kulesza, *Konstytucyjne prawo do ochrony danych osobowych i jego ustawowa realizacja*, „Humanistyczne Zeszyty Naukowe” 2000, nr 7, s. 107.

¹⁵ Wyrok TK z 20 listopada 2002 r., sygn. akt K 41/02, OTK ZU Seria A 2002, Nr 6, poz. 83.

¹⁶ M. Wyrzykowski, *Ochrona danych – zagadnienia konstytucyjne* [w:] *Ochrona danych osobowych*, red. M. Wyrzykowski, Warszawa 1999, s. 27.

¹⁷ Zob. wyrok TK z 20 czerwca 2005 r., sygn. akt K 4/04, OTK-A 2005, Nr 6, poz. 64; wyrok TK z 11 kwietnia 2000 r., sygn. akt K 15/98, OTK 2000, Nr 3, poz. 86.

stęp do nieograniczonych źródeł i treści niezależnie od tego, czy dotyczą osób objętych jej postępowaniem, czy takich, które z gruntu z tzw. wpływami rosyjskimi nie mają nic wspólnego.

Przesłanka niezbędności w demokratycznym państwie prawnym dotyczy nie tylko gromadzenia danych przez Komisję, ale także udostępniania danych Komisji przez podmioty, do których kierowane będą jej żądania. Mają one obowiązek udostępniać tylko dane niezbędne w demokratycznym państwie prawnym, których zakres limituje też treść art. 5, 6 i 9 RODO. W przypadku danych osobowych przetwarzanych przez właściwe organy w celu rozpoznawania, zapobiegania, wykrywania i zwalczania czynów zabronionych, w tym zagrożeń dla bezpieczeństwa i porządku publicznego, a także wykonywania tymczasowego aresztowania, kar, kar porządkowych i środków przymusu skutkujących pozbawieniem wolności trzeba stosować dodatkowo art. 13, art. 14, art. 21, art. 31 UDODO.

IV. Podstawa przetwarzania przez Komisję danych osobowych wskazanych w art. 9 ust. 1 i 10 RODO

Zgodnie z art. 8 ust. 1 Komisja przetwarza wszelkie informacje niezbędne do realizacji jej ustawowych zadań, w tym dane osobowe, o których mowa w art. 9 ust. 1 i art. 10. Trudno stwierdzić jaki cel i skutek ma ta regulacja. Można potraktować ją jako ustawowe wskazanie podstawy prawnej przetwarzania kategorii danych określonych w art. 9 ust. 1 oraz art. 10 RODO, można też uznać za manifestację tej okoliczności, że ustawodawca, przesądza, że do działania Komisji mają zastosowanie przepisy RODO.

Wyjaśnić należy, że zgodnie z art. 4 pkt 1 RODO dane osobowe to wszelkie informacje o zidentyfikowanej lub możliwej do zidentyfikowania osobie fizycznej. Możliwa do zidentyfikowania osoba fizyczna to osoba, którą można bezpośrednio lub pośrednio zidentyfikować, w szczególności na podstawie wymienionych w tym akcie identyfikatorów. W RODO reguluje się zasady przetwarzania danych osobowych pod kątem dopuszczalności tego przetwarzania, jego standardów organizacyjno-technicznych i dokumentacyjnych oraz praw osób których, dane dotyczą, związanych z tym, że konkretny podmiot wykonuje określone czynności na tych danych. Przetwarzanie jest jednym z kluczowych

pojęć w RODO i to do jego dokonywania odnosi się ocena co do zgodności lub niezgodności z prawem, adekwatności lub nieadekwatności podejmowanych działań, standardów stosowanych zabezpieczeń, zakresu, celu, charakteru podejmowanych działań i ryzyka związanego z czynnościami, jakie wykonuje się z wykorzystaniem danych. Zgodnie z art. 4 pkt 2 RODO przetwarzanie oznacza operację lub zestaw operacji wykonywanych na danych osobowych lub zestawach danych osobowych w sposób zautomatyzowany lub niezautomatyzowany, taką jak zbieranie, utrwalanie, organizowanie, porządkowanie, przechowywanie, adaptowanie lub modyfikowanie, pobieranie, przeglądanie, wykorzystywanie, ujawnianie poprzez przesłanie, rozpowszechnianie lub innego rodzaju udostępnianie, dopasowywanie lub łączenie, ograniczanie, usuwanie lub niszczenie. W stosunku do każdej z tak określonych czynności trzeba potrafić wykazać co najmniej, że jest ona zgodna z zasadami z art. 5 RODO (tzw. zasadami rozliczalności przetwarzania) oraz z przesłankami z art. 6 lub 9 RODO.

W RODO specyficznie kształtuje się dopuszczalność przetwarzania tzw. danych wrażliwych – zgodnie z art. 9 ust. 1 (odsyła do niego art. 8 ust. 1 ustawy) zabrania się przetwarzania danych osobowych ujawniających pochodzenie rasowe lub etniczne, poglądy polityczne, przekonania religijne lub światopoglądowe, przynależność do związków zawodowych oraz przetwarzania danych genetycznych, danych biometrycznych w celu jednoznacznego zidentyfikowania osoby fizycznej lub danych dotyczących zdrowia, seksualności lub orientacji seksualnej tej osoby. O tego zakazu są wyjątki, o ile będzie spełniona choćby jedna z przesłanek dopuszczalności przetwarzania szczególnych kategorii danych¹⁸. Ustawodawca, formułując w art. 8 ust. 1 ustawy podstawę przetwarzania danych szczególnych kategorii, czyni to wadliwie, bo z perspektywy RODO treść art. 8 ust. 1 nie jest wystarczająca, żeby stwierdzić, że przepis ten odpowiada standardowi wynikającemu z RODO.

Przesłanką przetwarzania w analizowanym przypadku mogłaby być tylko wyrażona w art. 9 ust. 2 lit. g RODO, z którego wynika że zakaz przetwarzania z art. 9 ust. 1 nie ma zastosowania, jeżeli jest ono niezbędne ze względów związanych z ważnym interesem publicznym, na podstawie prawa Unii lub prawa państwa członkowskiego, które są proporcjonalne do wyznaczonego celu, nie naruszają istoty prawa do ochrony danych i przewidują odpo-

¹⁸ Art. 9 ust. 2 RODO.

wiednie i konkretne środki ochrony praw podstawowych i interesów osoby, której dane dotyczą. Jednak art. 8 ust. 1 ustawy przewidujący przetwarzanie danych przez Komisję nie spełnia tego kryterium, bo ustawa w odniesieniu do uprawnień informacyjnych narusza istotę prawa do ochrony danych osobowych, o czym była mowa wyżej, a nadto ani art. 8 ust. 1, ani żaden inny przepis ustawy, nie przewiduje odpowiednich i konkretnych środków ochrony praw podstawowych i interesów osoby, której dane dotyczą, czego wymaga art. 9 ust. 2 lit. g RODO. Analizowana regulacja nie spełnia też wymogów odstąpienia od pierwotnego celu przetwarzania wskazanych w art. 6 ust. 4 RODO.

Zastrzeżenia dotyczą też określonej w art. 8 ust. 1 ustawy podstawy przetwarzania danych, o których mowa w art. 10 RODO, z którego wynika, że przetwarzania danych osobowych dotyczących wyroków skazujących oraz czynów zabronionych lub powiązanych środków bezpieczeństwa na podstawie art. 6 ust. 1 wolno dokonywać wyłącznie pod nadzorem władz publicznych lub jeżeli przetwarzanie jest dozwolone prawem UE lub prawem państwa członkowskiego przewidującymi odpowiednie zabezpieczenia praw i wolności osób, których dane dotyczą, przy czym wszelkie kompletne rejestry wyroków skazujących są prowadzone wyłącznie pod nadzorem władz publicznych. Tak więc wskazanie w art. 8 ust. 1 ustawy, iż Komisja przetwarza wszelkie informacje niezbędne do realizacji jej ustawowych zadań, w tym dane osobowe, o których mowa w art. 9 ust. 1 i art. 10 nie ma wartości normatywnej.

Biorąc pod uwagę treść art. 5, 6 i 9 RODO, Komisja jest związana wynikającymi z tych przepisów obowiązkami ustaleń czy dokonywane przez nią przetwarzanie jest z nimi zgodne, do niej należy dokonanie i udokumentowanie oceny ryzyka naruszeń praw i wolności osób fizycznych związane z tym przetwarzaniem przy uwzględnieniu jego charakteru, zakres, kontekstu i celu oraz wdrożenie odpowiednich zabezpieczeń, jak wymagają tego art. 5 ust. 1 lit. f, art. 24, art. 25, art. 32 RODO, a także – zważywszy na treść i zakres przetwarzania – dokonanie oceny skutków dla ochrony danych osobowych na podstawie art. 35 RODO, którą trzeba przeprowadzić jeszcze przed rozpoczęciem działania Komisji. W świetle art. 4 pkt 7 RODO jest ona administratorem, a więc ciężą na niej obowiązki, które zgodnie z RODO są nakładane na administratorów nie tylko w trakcie przetwarzania, ale na już na etapie jego planowania. Wskazane obowiązki są szerokie i nie wydaje się, by ustawodawca w ogóle brał pod uwagę, że Komisja jako administrator będzie musiała je realizować. Tymczasem pro-

ste stwierdzenie w przepisie, że Komisja przetwarza dane osobowe nie eliminuje po jej stronie obowiązków działania zgodnie z RODO. Rzecz jasna, o ile w świetle art. 2 ust. 2 RODO uznamy, że ma ono zastosowanie do jej działania.

V. Podstawa przetwarzania danych osobowych bez wiedzy i zgody podmiotu danych

W art. 8 ust. 1 ustawy przewidziano, że Komisja w celu realizacji zadań wynikających z ustawy może przetwarzać dane o osobie uzyskane na podstawie art. 16, 18, 19 bez wiedzy i zgody osoby, której te dane dotyczą. Ustawodawca formułując ten przepis, nie dostrzegł, że zawarte w nim zastrzeżenie jest zbędne zważywszy na zasady przetwarzania danych osobowych kształtowane zarówno przez RODO, jak i UDODO. Oba te akty przewidują wiele przesłanek dopuszczalności przetwarzania danych osobowych, które ma być dokonywane niezależnie od tego, czy osoba, której dane dotyczą, się na to zgadza. Zgoda na przetwarzanie danych osobowych stanowi zaledwie jedną z wielu przesłanek pozwalających na przetwarzanie, więc nie stosuje się jej, gdy przetwarzanie odbywa się dla spełnienia obowiązków określonych w przepisach prawa, dla których realizacji przetwarzanie jest niezbędne, w tym wówczas, gdy takie pozyskanie danych wynika wprost z przepisów prawa. W uzupełnieniu ustaleń co podstawach przetwarzania z art. 9 ust. 1 i art. 10 RODO zasadne jest wspomnieć o podstawach dopuszczalności przetwarzania „danych zwykłych” określonych w art. 6 ust. 1 RODO. Znamienne jest, że wszystkie (oprócz zgody) wymienione w nim przesłanki przetwarzania wymagają, aby było one niezbędne dla osiągnięcia nakreślonych w nich celów. Przetwarzania na podstawie art. 8 ust. 2 ustawy wprawdzie nie odbywa się za zgodą i wiedzą osoby, której dane dotyczą, ale w dalszym ciągu powinno spełnić kryterium niezbędności do celu przetwarzania, co jest spójne z art. 51 ust. 2 Konstytucji.

VI. Wyłączenie jawności rozprawy

Zgodnie z art. 22 ust. 3 ustawy Komisja może wyłączyć jawność rozprawy w całości lub w części. Wyłączenie jawności rozprawy w tym przypadku wydaje

się zasadne, ale zaskakujące jest przywołanie art. 14 ust. 1 UDODO, z pominięciem art. 9 ust. 1 RODO, który odnosi się do podobnego zakresu danych, co art. 14 ust. 1 i które to dane Komisja będzie posiadać, skoro ich przetwarzanie wprost przewiduje art. 8 ust. 1 ustawy. Nie sposób stwierdzić z jakiej przyczyny sposobność ujawnienia danych wrażliwych w rozumieniu art. 14 ust. 1 UDODO ma uzasadniać ograniczenie jawności rozprawy lub jej całkowite wyłączenie, zaś okoliczność ujawnienia tych samych w istocie danych wrażliwych z art. 9 ust. 1 RODO już nie.

VII. Wyłączenie stosowania przepisów ustawy o ochronie danych osobowych

W art. 40 ust. 3 ustawy wskazuje się, że do spraw określonych w art. 23 oraz art. 41 ust. 5 nie stosuje się przepisów ustawy z 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych. Wyjaśnić należy, że w art. 23 ustawy określone zostały zasady udziału przedstawicieli środków masowego przekazu w rozprawie oraz dokonywania przez nich utrwałeni obrazu i dźwięku z przebiegu rozprawy za pomocą aparatury, a także zezwalania na transmisję audiowizualną za pośrednictwem sieci Internet. W art. 41 ust. 5 zaś mowa o tym, że raport z działalności Komisji jest jawny i udostępnia się go w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej Kancelarii Prezesa Rady Ministrów. Wyłączenie w odniesieniu do tych przypadków zastosowania przepisów UODO budzi zaskoczenie. Analiza art. 1 UODO określającego jej zakres przedmiotowy wyraźnie wskazuje na brak treściowych powiązań z art. 23 oraz art. 41 ust. 5 ustawy. Celem przywołanego wyłączenia była być może eliminacja kompetencji kontrolnych i decyzyjnych Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych. Nie jest to jednak trafne rozwiązanie, bo działanie Prezesa Urzędu może opierać się bezpośrednio na przepisach RODO.

VIII. Konkluzje

Podsumowując podjęte w artykule rozważania trzeba uznać przyjętą na wstępie tezę za udowodnioną. Istnieją uzasadnione podstawy, co do braku zgodności ustawy o Państwowej Komisji ds. badania wpływów rosyjskich z wy-

nikającym z Konstytucji RP i RODO systemem ochrony danych osobowych. W tekście wskazano po pierwsze, że analizowana ustawa narusza przepisy Konstytucji RP i RODO w zakresie gwarancji dla autonomii informacyjnej jednostki, pozbawiając osoby fizyczne elementarnej przewidywalności – kto, kiedy, jakie informacje na jej temat uzyska i w jaki sposób nimi zadysponuje; po drugie, że przepisów ustawy nie da pogodzić się z określoną w Konstytucji RP zasadą niezbędności w demokratycznym państwie prawnym dysponowania danymi osobowymi przez władze publiczne i podstawowymi zasadami przetwarzania określonymi w art. 5 RODO; po trzecie, że podstawy przetwarzania sformułowane w ustawie wprost są niespójne z RODO oraz z przepisami UODO i UDODO; po czwarte, że przy określaniu w ustawie statusu i kompetencji Komisji nie uwzględniono wykonywania przez nią praw osób, których dane dotyczą, oraz ciążących na niej jako na administratorze obowiązków o charakterze techniczno-organizacyjnym.

Literatura

- Czerniawski M., *Ochrona danych osobowych w prawie międzynarodowym* [w:] *Meritum. Ochrona danych osobowych*, red. D. Lubasz, Warszawa 2020.
- Fischer B., *Prywatność informacyjna w usługach audiowizualnych z perspektywy nowych rozporządzeń unijnych (RODO i GDPR)*, „Zeszyty Prasoznawcze” 2017, t. 60, nr 1.
- Kulesza E., *Konstytucyjne prawo do ochrony danych osobowych i jego ustawowa realizacja*, „Humanistyczne Zeszyty Naukowe” 2000, nr 7.
- Piskorz-Ryń A., Sakowska-Baryła M., *Ustawa o Państwowej Komisji ds. badania wpływów rosyjskich w zakresie uprawnień informacyjnych*, Warszawa 2023, LEX/el.
- Sakowska-Baryła M., *Ochrona danych osobowych a dostęp do informacji publicznej i ponowne wykorzystywanie informacji sektora publicznego*, Warszawa 2022.
- Sakowska-Baryła M., *Prawo do ochrony danych osobowych*, Wrocław 2015.
- Wyrzykowski M., *Ochrona danych – zagadnienia konstytucyjne* [w:] *Ochrona danych osobowych*, red. M. Wyrzykowski, Warszawa 1999.
- Zubik M., Podkowik J., Rybski R., *Prywatność. Wolność u progu D-Day*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2018, t. XL.